

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de
Iustificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus,
ac de ineffabili mysterio Incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. II. Actus virtutis fortitudinis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77342)

opus ejus secundum rationem esse. Quod quidem impliciter contingit: uno modo secundum quod ipsa ratio rectificatur, quod fit per virtutes intellectuales: alio modo secundum quod ipsa rectitudo rationis in rebus humanis infirmatur, quod pertinet ad iustitiam: tertio modo secundum quod tolluntur impedimenta hujus rectitudinis in rebus humanis ponenda. Dupliciter autem impeditur voluntas humana ne rectitudinem rationis sequatur: uno modo per hoc quod trahitur ab aliquo delectabili ad aliquid aliud quam rectitudo rationis requirit, & hoc impedimentum tollit virtus temperantia: alio modo per hoc quod voluntatem repellit ab eo quod est secundum rationem, propter aliquod difficile quod incumbit, & ad hoc impedimentum tollendum requiritur fortitudo mentis, quae scilicet huiusmodi difficultatibus resistat, sicut & homo per fortitudinem corporalem impedimenta corporalia superat & repellit.

Porro quia difficilius est sustinere tristitia, & ad ardua ferri (quod praestat fortitudo, frenando passiones circa haec objecta) quam ad delectabilibus abstinere, eisque frui cum ea moderatione, quam temperantia indicit, ut Philosophus 3. Ethic. cap. 9. observat, ideo prior loco statuitur fortitudo, posteriori temperantia, de qua disputatione sequenti dicemus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Definitio fortitudinis explicatur.

1. Fortitudo ex Tullio hoc modo definitur: Fortitudo est considerata periculum susceptio, & laborum perpassio. Vel aptius ex D. Thoma: Fortitudo est virtus existens in irascibili, coercitiva timoris, & audacia moderativa, instantibus periculis.

Dicitur primò virtus, quia ut idem S. Doctor hic quaest. 123. art. 2. ostendit, fortitudo specialis virtus est, importans specialem honestatem. Ubi enim est peculiaris difficultas in retinendo rationis praescripto, ibi nobis opus est peculiari virtute: At in periculis mortis adest specialissima difficultas, ut quis decenter & juxta rationis praescriptum, tam interioris, quam exterioris se gerat; nam vel excitatur ingens timor ad mali fugam, quem difficillimum est ita coercere, ut non perturbet, & ad aliquid indecorum compellat; vel excitatur motus audaciae ad mali repulsam, qui etiam moderandus est, ne temerè in periculum praecipitet; vel utraque affectibus alternantibus animi motibus, & veluti inter se conflictantibus exoritur; & tunc utramque simul juxta rationis regulam temperate oportet: Opus igitur erit peculiari virtute, quae has difficultates superet, praedictosque motus secundum rationem moderetur.

Dicitur secundò, existens in irascibili, ut non solum à concupiscibili excludatur fortitudo, sed etiam à voluntate, in qua nullam ponimus virtutem, quae sit primario ad moderandas animae passiones. Enimverò virtus ibi duntaxat ponenda est, ubi ejus bonum consummatur: bonum autem praedictae moderationis non consummatur in voluntate, sed in appetitu sensitivo, cujus sunt actus ipsae passiones. De quo fusè in Tract. de virtutibus in communi, disp. 2. art. 2.

Tertiò dicitur coercitiva timoris, & audacia moderativa: quia sicut pericula non aliter separant

Tom. IV.

A voluntatem à bono rationis, nisi vel incutiendo nimium timorem, quo plus aequo formidantur, vel nimiam audaciam, quae immoderatè & imprudenter invaduntur; sic fortitudo non aliter firmat animum in illis, quam reducendo utramque passionem ad debitam mensuram. Magis tamen spectat ad fortitudinem diminuere timorem, quam audaciam; quia magis est ad stimulandum & roborandum, quam ad detinendum & coercendum: sicut temperantia è converso magis est ad detinendum & refranandum, quam ad firmandum & stimulandum; ideoque ista ponitur in concupiscibili, quae maxime indiget freno, propter vim & allicientiam boni concupiscibilis; illa verò in irascibili, cui propter difficultatem objecti ardui potissimum calcariibus opus est.

B Ex his facile intelliges, quodnam sit objectum materiale & formale virtutis fortitudinis: objectum enim materiale illius duplex est, unum remotum, & aliud proximum: illud periculis & malis, praesertim gravissimis, cujusmodi sunt mortis pericula, continetur: istud verò consistit in affectibus timoris & audaciae, quae circa illa pericula versantur. Objectum verò formale fortitudinis est specialis illa honestas, quae in huiusmodi passionum moderatione relucet.

ARTICVLVS II.

Actus virtutis fortitudinis.

A Signatur fortitudini duplex actus, scilicet aggredi, & sustinere: ratio enim dicit aliquando pugnandum esse pro boni defensione, ut impugnatores arceantur, & exterminentur; & tunc opus est aggressionem forti & prudenti, quae sit per audaciam moderatam: aliquando verò, & frequentius dicitur esse patienter sustinendum, ut manifestetur affectus voluntatis erga bonum virtutis, qui tantus est, tantique tale bonum aestimat, ut quantumvis impugnatus, ab illo non recedat.

D Si autem quaeras, quis ex illis duobus actibus difficilius & principalior sit? Respondeo perfectionem aggressionem esse potiore. Ita expressè docet Aristoteles 3. Ethic. cap. 9. relatus à D. Thoma hic quaest. 123. art. 6. his verbis: Sicut Philosophus dicit in 3. Ethic. fortitudo est magis circa timores reprimendos, quam circa audacias moderandas: difficilius enim est timorem reprimere, quam audaciam moderari, eo quod ipsum periculum, quod est objectum audaciae & timoris, de se confert aliquid ad repressionem audaciae, sed operatur ad augmentum timoris. Aggredi autem pertinet ad fortitudinem, secundum quod moderatur audacia: sed sustinere sequitur repressionem timoris, & ideo principalior actus fortitudinis est sustinere, id est immobiliter sistere in periculis, quam aggredi.

E Idem confirmat 3. Ethic. lect. 18. hoc discursu: Timor (inquit) imminet homini ab aliquo fortiori contra ipsum insurgente; audacia autem consurgit ex eo quod aliquis aestimat eum quem invadit, suam non excedere potestatem. Difficilius porro est stare contra fortiozem, quam insurgere in aqualem, vel minorem.

Accedit quod ille qui sustinet, sentit jam pericula imminencia; qui verò aggreditur, habet ea ut futura: difficilius autem est, majusque proinde fortitudinis signum, non moveri à praesentibus, quam à futuris.

Bbb

Addo etiam, quod aggressio est plenè voluntaria, quod non parùm imminuit difficultatem, atque etiam laudabilitatem. Unde de sustinentia universè valet, quod sigillatim de sustinentia rapinæ, ad voluntariam rei suæ erogationem comparata, dixit S. Chrysostomus homil. 10. in 1. ad Thessal. *Ruptorem propter Deum patienter ferre, majus est, quàm sponte benefacere. Quamobrem? eo quod hoc quidem animi fructus est & voluntatis, unde & facile fit: istud verò vis est & violentia. Et facilius quis mille talenta sponte dabit, & nihil se passum esse putabit, quàm ut tres obolos, præter animi sententiam abreptos, mansuetè ferat. Itaque istud magis est animi Philosophia.* Item Gregorius homil. 35. in Evang. expendens illud Proverb. 16. *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium, subdit. Minor est ergo victoria urbes expugnare, quia extra sunt quæ vincuntur; majus autem est quod per patientiam vincitur, quia ipse à se animus superatur, & semetipsum sibi metipso subijcit, quando cum patientia in humilitate tolerantia sternit.* Demum Ambrosius 1. de officiis cap. 36. *Revera jure fortitudo vocatur, quando unusquisque seipsum vincit, iram continet, nullis illecebris emolitur ac inflectitur; non adversis perturbatur, non extollitur secundis, & quasi vento quodam, variorum rerum circumfertur mutatione. Quid autem excelsius & magnificentius, quàm exercere mentem, afficere carnem, & in servitutem redigere, ut obediat imperio, ut consiliis obtemperet, ut impigre in adendis laboribus exequatur propositum animi ac voluntatem &c.*

5. Ex his intelliges, actum principalissimum fortitudinis esse martirium; quippe cum illud non in aggrediendo, sed in sustinendo consistat: unde D. Thomas hic quæst. 154. art. 2. ad 3. sic ait: *Principalior actus fortitudinis est sustinere, ad quem pertinet martirium, non autem ad secundarium actum ejus, qui est aggredi.*

ARTICULVS III.

Virtutes fortitudini annexæ.

6. Virtutes fortitudini annexæ quatuor recensentur à D. Thoma quæst. 128. art. unico, videlicet magnanimitas, magnificentia, patientia, & perseverantia. Quam divisionem sumpsit ex Tullio lib. 2. de invent. cap. 2. Ad has verò quatuor reducit plures alias à Macrobio & Andronico enumeratas. Nam Macrobius lib. 1. in somnium Scipionis ponit septem partes fortitudinis, scilicet magnanimitatem, fiduciam, securitatem, magnificentiam, constantiam, tolerantiam, firmitatem. Andronicus etiam ponit septem virtutes annexas fortitudini, quæ sunt Eupsychia, Lema (non autem, ut corruptè legitur in multis exemplaribus, Lenia) vox autem Græca Lima, latine significat animi confidentiam & promptam audaciam; magnanimitas, virilitas, perseverantia, magnificentia, andragathia.
7. Notat verò D. Thomas hujusmodi virtutes spectari posse, vel prout versantur circa materiam fortitudinis, id est circa pericula gravissima, qualia sunt pericula mortis; vel prout versantur circa materiam minùs difficilem quàm sit materia fortitudinis, in eaque fortitudinem imitantur. Si primo modo considerentur, vult eas esse partes integrales fortitudinis, id est virtutes necessarias

ad officium integrum fortitudinis, duasque priores se tenere ex parte aggressionis, posteriores verò ex parte sustinentiæ. Ex parte enim aggressionis primò requiritur, quod fortis magnam habeat animum ad magna & ardua securè aggredienda; & hæc est *magnanimitas*: secundò, quod non deficiat in executione illorum, & ita est *magnificentia*, quæ est virtus magnorum operum factiva. Ex parte verò sustinentiæ requiritur primò, ut animus difficultate præsentium malorum non frangatur per tristitiam, decidatque à sua magnitudine, & hæc est *patientia*: deinde ut ex diuturna difficultum passione non fatigetur, nec ab illorum sustinentia desistat, & ita est *perseverantia*.

Si autem virtutes illæ spectentur prout versantur circa pericula minora, quàm sint mortis pericula, & alia minùs gravia & molesta, ac denique circa materias in quibus minus est difficultatis, sunt partes potentiales fortitudinis, quia ipsam imitantur, licet ejus rationem non assequantur. Hæc D. Thomas, qui earumdem virtutum naturam ita luculenter exponit quæst. 129. & sequentibus, ut in illis diutius immorari non sit opus.

Solum hic subijciam quæ de virtute perseverantiæ docet Bernardus Epist. 129. ubi illam quodammodo fortitudinis ornamentum, cæterarumque item virtutum quoddam coronamentum esse docet, his verbis. *Quid restat (inquit) nisi ut admoneamini de perseverantia, quæ sola meretur viris gloriam, coronam virtutibus? Prorsus absque perseverantia nec is qui pugnat victoriam, nec palmam victor consequitur. Vigor virium, virtutum consummatio est; nutrit ad meritum, & mediatrix ad premium. Soror est patientia, constantia filia, propugnaculum sanctitatis. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo.*

DISPUTATIO VI.

De temperantia, & partibus ejus.

Hæc est postrema inter Cardinales virtutes, de qua Philosophus 3. Ethic. cap. 10. & D. Thomas hic a quæst. 141. usque ad 171. De hac etiam eleganter disserit S. Prosper lib. 2. de vita contempl. cap. 19. ubi sic ait: *Temperantia moderatum, pudicum, verecundum, serium facit. Hæc si habiat in animo, libidines frenat, affectus temperat, desideria sancta multiplicat, vitiosa castigat; omnia intra nos confusa ordinat, ordinata corroborat; cogitationes pravæ removet, inserit sanctas; ignem libidinosæ voluptatis extinguit, animi teporem desiderio futura remunerationis accendit, mentem placidâ tranquillitate componit, & totam semper ab omni vitiorum tempestate defendit.*

De hac ergo mirabili ac perutili virtute breviter hic agemus: & primò quidem objectum ejus materiale & formale exponemus; deinde de partibus ejus subjectivis & potentialibus disceremus.